

Remissvar Musikcentrum Riks (Stockholm 2022-12-11)

SOU 2022:44 Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher.

Kommentar: utredarens förord:

Initialt fastslås en grundförutsättning för utredningen. Denna kan tyckas som en självklarhet men i åtanke av hur stöd och stimulans till kulturområdet är organiserat så ställer vi oss bakom denna grundtanke och en långsiktig förändring av detta kan leda till en avsevärd förstärkning av kulturen; både i finansiell förstärkning men också i en breddning av mottagarledet. Den lyder:

”Men det som vi här presenterar riktar sig till fler statsråd. Redan vid presskonferensen då den här utredningen tillsattes konstaterades att kulturella och kreativa branscher flätar samman flera olika politikområden. Det har varit ett av de grundläggande argumenten till varför en samlad nationell strategi behövs.”

Vi vill plocka upp några trådar som nämns i inledningen. På musikområdet är myten (eller t o m ”sagan” som utredaren framförde det vid Kulturrådets konferens ”Ett hållbart musikliv” 2022-11-30) om det svenska musikundret något som i någon mening förhindrat en långsiktig stimulans och det finns i skrivande stund stor risk att Sverige mycket snart blir omsprungna av många länder i Europa och andra delar av världen. Att långsiktig framgång inte är given och att det ”finns några effekter som framstår som slumpmässiga och delvis turliga, doppade i tider som inte systematiskt går att upprepa.” Vi vill tolka detta som att en positiv utveckling i mångt och mycket har tagits för given och att detta skapat en falsk självbild. Om vi vill fortsatt vara en ledande musiknation måste förutsättningar för detta skapas långsiktigt.

Det är en dyster bild som tecknas. Utredningen konstaterar att Sverige i många avseenden var tidigt ute kring digitalisering och adapterande av nya affärsmodeller och streaming av musik, vilket varit positivt i ljuset av piratkopieringens negativa påverkan, men att effekten av detta nu snabbt av klingar när andra länder och marknader kommer ifatt. Man fastslår att det finns stor potential för svensk musik men att det kräver breddad kunskap i alla led.

När det gäller det övergripande ser vi också en viktig poäng att utredningens slutsatser kopplas till FN:s 17 hållbarhetsmål som sträcker sig från jämställdhet och social rättvisa till god utbildning till alla och att motverka fattigdom och hunger.

Utredningen för också ett resonemang kring statlig och regional politik och slår fast att det krävs en politik för att stimulera kulturområdet och att det statliga området är viktigt oavsett om det handlar om kultur- eller näringspolitik. Det är dock viktigt att djupare problematisera inte bara skillnaden mellan storstads- och landsbygdsregioner, det finns också en stor skillnad mellan Stockholm och andra storstadsregioner både i strategi och volym när det gäller stimulans av musiklivet. Detta har ytterligare förstärkts av att Stockholm står utanför samverkansmodellen.

Vi har långt ifrån kommenterat alla detaljer i utredningen men hoppas att den kan ligga till grund för en bredare och mer framåtsyftande politik för kulturen och dess näringar. Vi har också passat på att i vissa fall lägga konkreta förslag samt ingångar och analyser som är specifika för musikområdet utifrån utredningens prioriteringar.

Kommentar: utredningens prioriteringar

Utredningen prioriterar alltså:

1. En samlad strategi från flera politikområden.
2. Förnyelse av rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd. Ett ökat fokus på upphovsrättens regelverk.
3. Vikten av att arbeta strategiskt med upphovsrätt under devisen ”långsamt och snabbt”, dvs vikten av att långsiktigt stärka den och samtidigt skapa regelverk kring den snabba utvecklingen på området.
4. Sveriges roll i världen, dvs musikexport och internationalisering. Export, internationalisering och värdeskapande utomlands
5. Arbetsmarknaden, dvs ett fokus på resiliens/hållbarhet och utvecklade sociala trygghetssystem.

6. Betydelsen av platsen (från nationen till den mindre platsen). Dvs ett resonemang att hubbar, kluster och mötesplatser är viktigt trots att den digitala utvecklingen möjliggjort en mer flexibel arbetsplats och samarbete och samverkan på distans.

Vi ställer oss bakom detta men ser att två ytterligare områden borde läggas till som prioriteringar, inte bara övergripande observandum. De är:

7. Jämlikhet, inkludering och mångfald, inte bara som en oavvislig rättighet utan också som en tillväxtfaktor när det gäller att utnyttja talang och en större mångfald av perspektiv och talang.
8. Ekologisk hållbarhet. Det stora samtalsämnet i den internationella musikindustrin under hela pandemin handlade om hur musiklivet skulle kunna gå i bräsch för en klimatsmart återstart när musiklivet öppnar upp. Detta sprunget ur musiklivets egna värderingar (inom en mycket stor del av branschen) men också utifrån att musiklivet är en innovationsmiljö och att best practice kommer att växa fram, som kan överföras till andra näringar. Men också att musiklivet är en plattform där manifesta värderingar görs synliga för en bred allmänhet och musikpublik.

Kommentar: Förslag till nationell strategi:

Det är väsentligt att ta utredningens förslag på 10-årsperspektiv på allvar. Det är värdefullt att man fastslår kopplingen mellan kulturföretagare och kulturlivet och bejakar att det är en flexibel gräns däremellan, där konstnärer går mellan roller som konstskapare och kulturföretagare. Att man återkommande betonar att de sociala trygghetssystemen är svaga (detta bör dock synliggöras bättre i förslagen).

Vad som utifrån vårt perspektiv är viktigt att lyfta fram är i synnerhet att nischade genrer som folkmusik, jazz, nutida konstmusik etc har svaga professionella strukturer runt de enskilda utövarna, i många fall t o m obefintliga. Detta avviker kraftigt från situationen i våra nordiska grannländer. Den positiva synergien i detta är att kunskapen kring marknadens strukturer i dessa genrer är hög, men effekten är ofta en hög stressnivå, hög ohälsa och mindre tid till konst och kulturutövning (d v s att skapa konsten). Men effekten är också att många artister och musikskapare inte optimerar sina karriärer och således inte når ut i den omfattning som deras musikaliska nivå skulle möjliggöra med ett starkare stöttande segment. Detta skapar även en mindre hållbar livssituation och en ökad risk att musikskaparen byter yrke. Detta såg Musikcentrum tydligt under pandemin i de nationella enkäter vi genomförde, något som även utredningen konstaterar.

Kommentar: Analysen av arbetsmarknaden:

Utredningen beskriver en ny och mer fragmenterad arbetsmarknad där en kontinuerlig kompetensutveckling är nödvändig. För musiker och artister har alltid gigeekonomin varit en faktor men ändrade regler för ersättning vid arbetslöshet har successivt gjort denna tillvaro allt mer fragil.

Vi skulle ha efterfrågat en viss fördjupning i analysen av samspelet mellan den delen och befintliga eller möjliga trygghetssystem.

Kommentar: Förändringar i omvärlden

I den del som analyserar förändringar i omvärlden är det värdefullt att värdegrund lyfts fram men vi ser det som lite vid sidan om och menar alltså (poängteras) att det bör ligga i grundprioriteringarna. Vi menar att kulturens frihet och att värna om demokrati är avgörande också med en näringspolitisk läsning både än mer kunde ha betonats, att detta är ett fundament för området, ett orubbligt statement.

Att man i denna del även berör grön omställning ser vi på motsvarande sätt som positivt men som bör lyftas in i prioriteringarna. Vi skulle också gärna sett att de senaste årens kraftigaste manifestationer, och som i hög grad påverkat kulturlivet, Black Lives Matter-rörelsen och #metoo, borde nämnas som exponenter för detta. Det är alltså inte av karaktären "dessutom bör vi beakta" utan snarare en tydlig satsning på alla de talanger som stängs ute av negativa normer. Samtidigt menar vi att utan en genomgripande förändring mot klimatneutralitet så har vi inget kulturliv att utveckla. Ett exempel på en rörelse som vuxit utifrån musikindustrins egen analys är det globala jämställdhetsprojektet Keychange (som bland annat leds av Musikcentrum).

Här menar vi för tydlighetens skull att dessa prioriteringsområden skulle viktas med skarpa förslag på strategier och åtgärder.

Kommentar: Mer än näringspolitik, mer än kulturpolitik

Det finns något av en tendens till cirkelresonemang i utredningen men det är till viss del beroende av områdets komplexitet. Vi tycker att utredningen har en viktig poäng i att tillväxt i kulturlivet inte alltid handlar om uppskalning till större kulturföretag. Detta gäller inte minst musikexport. Här har många artister, musiker såväl som musikbolag tidigt en internationell strategi trots relativ litenhet, detta främst utifrån bedömningen av att det finns en stor marknad och tillväxtpotential utomlands. Vad som bör betonas är att internationell expansion ofta handlar om partnerskap i viktiga territorier. Detta har ExMS under senaste åren mött med mycket väl genomförda trade missions. Vi menar dock att det är en fråga som kulturpolitiken helt har tappat. Det som behövs är att införa riktade stöd för musikföretagare (i detta inkluderar vi även självproducerade artister) att möta partners på de centrala marknadsplatserna. Vi ser sällan att kulturmyndigheterna finns där och vi möter mycket lite förståelse för denna avgörande aspekt av att utveckla bolag eller individuella karriärer.

En annan viktig slutsats som kanske inte gäller andra konstområden i lika hög grad, men som är slående i musikindustrin, är att de regionala initiativ som görs för att bredda branschens internationella kontaktytor närmast undantagslöst görs i regioner där en mindre del av branschen och utövarna finns. En motsvarande satsning som de som idag görs i syd, väst eller norr skulle få en exponentiellt högre utväxling i Stockholm där mer än hälften av de verksamma musikerna och artisterna är baserade, och där en ännu större del av industrin finns. De framtida stödmodeller som införs bör ha detta i åtanke och inkludera alla delar där branschen är baserad, inte bara där det idag finns en regionalpolitisk vilja. Och strategin måste vara nationell för att skapa maximal synlighet för svensk musik på de viktigaste marknadsplatserna.

Motsvarande resonemang gäller även för den nationella marknaden där utvecklade satsningar på professionalisering av karriärer, vare sig det handlar om självproducerade artister själva eller management och agentstrukturer, måste stimuleras på ett mer strategiskt och systematiskt sätt. Att artister i alla genrer kan bygga sin publik och sina verktyg för att nå den kommer att realisera andra kultur och näringspolitiska mål. Allt från musikarrangörer till besöksnäring kommer att gynnas i form av ökad publik, ökade intäkter och ökad rörlighet. Detta gäller också alla segment av inspelad musik, förlag, labels etc.

Utifrån detta kan alltså i olika hög grad måluppfyllelse nås inom näringspolitik, regional utvecklingspolitik, landsbygdspolitik, arbetsmarknadspolitik, utbildningspolitik, utrikes- och handelspolitik eller politik för besöksnäring.

Kommentar: Strategins utgångspunkter

Det är bra att man både ser vikten av att politikområden bör samverka på samma sätt som att en bättre strategi kan leda till att fler politiska mål uppnås.

Det är viktigt att det konstateras att behoven skiljer sig åt mellan olika typer av företag men i än högre grad olika branscher.

Det är viktigt att den digitala utvecklingen inom Web 3 synliggörs och framförallt att flexibla modeller för att möta den införs i alla system.

Mycket viktigt är att öka kunskapen om hur musikmarknaden utvecklas inom de statliga bidragsgivande myndigheterna och i synnerhet Kulturrådet. Vi kan se att mycket av de systemfel som finns idag grundar sig om okunskap om hur t ex de nationella eller internationella musikmarknaderna fungerar och vilka triggerpunkter som är avgörande för en internationell musikkarriär oavsett om den åsyftar live, digital eller fysisk distribution eller samtliga.

Positivt är att man ser hur kulturföretag kan bli kreativa motorer in i en allmän utveckling och att kulturföretag växer holistiskt i alla företagets tillväxtsteg.

Viktigt är också att långsiktighet och snabbhet vägs in i samma process där långsiktighet och förutsägbarhet är viktigt samtidigt som flexibla möten med en skiftande omvärld och nya möjligheter inom innovationsteknologin kan måste finnas i samma strategi.

Kommentar: Strategins vision och mål

Strategin har en vision med företagen i centrum. Det är inte något vi invänder mot men det är brett hållet och kräver en tydlig implementering. ”De kulturella och kreativa branscherna utgör en självklar del av svensk ekonomi med resilienta företag i ett dynamiskt kultur- och näringsliv som fortsätter att producera innehåll i världsklass, skapar jobb, och bidrar till kulturell, social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet i hela Sverige och resten av världen.”

Utifrån Musikcentrums perspektiv, gräsrotsbetonat och där artisten är i fokus, är det andra delar (som vi kommer till) som vi ser som viktiga. Vi har redan sett att det finns brister i prioriteringarna och att klimatavtryck och inkludering måste in också som verktyg för tillväxt.

Av de övergripande målen så är det första vi vill betona:

”Staten ska forma ett mer ändamålsenligt och effektivt främjande av företag i de kulturella och kreativa branscherna där olika statliga system går i takt och synergier uppstår i statens arbete.” Och där vi ser en att analys av gränssnittet (d v s en åtkomlighet av stöd och kunskap för alla relevanta aktörer) och då i synnerhet till exempel musikcentrums medlemmar som är helt avgörande vill därför gå direkt till:

Kommentar: Modeller för planering av insatser

Här finns ett viktigt om än inte helt lättomfamnat resonemang kring hur insatserna skall ske mot olika företagsgrupper där solo- och mikroföretag är det som är mest relevant för oss. Men där också olika former av offentlig verksamhet (både kultur och annan) både kan trigga och begränsa sådana företag. Det kan handla om hur offentliga beställare organiserar sig (från skolor till regionala myndigheter och konserthus), till arbetsmarknadsinsatser, vilja eller ovilja att använda ny teknik eller andra parametrar. Här spelar både drivkrafter, utvecklingsbehov, politiska behov och allmänhetens nytta in. Till en del är resonemanget tillämpligt på en holistisk syn på politikområden men tar ett lite bredare grepp. Utredningen ger inga direkta svar på *hur*, men det är viktigt *att* den betonar komplexiteten.

När det gäller just soloföretagen så slår den också fast att en stor grupp av kulturföretagarna långt ifrån har valt denna försörjningsmodell och att detta är en viktig faktor att väga in. Utredningen nämner livsstilsföretagare, brödföretagare och ofrivilliga företagare. Att det också finns ett möjlig synergier i att soloföretagare går ihop är något som måste mötas av offentligt riskkapital för att kunna skapa dessa nya plattformar och samarbeten. (Här ser vi ju t ex att Creative Europe är långt före Sverige i hur man utformar sina stöd för att stötta detta).

På samma sätt som att offentliga beställare eller aktörer påverkar mindre företagare så kan självklart mycket stora företag eller aktörer också göra det. Exempel kan vara att mediebolag väljer att använda beställningsmusik från t ex Epidemic Sounds i stället för copyright-skyddat material eller hur streamingjättar som Spotify skruvar på sina algoritmer. Effekterna på musiklivet blir stora i bägge fallen

Från vårt håll mynnar detta också ut i att vi vill väcka tanken till liv om en genomgripande musikutredning där hela området tydligt genomlyses, mäts och analyseras.

Kommentar: Arbetsprocess för planering, genomförande och uppföljning

Utredningen föreslår en arbetsprocess med följande steg:

- I beredning av budgetunderlag och planering inför kommande verksamhetsår, ta ställning till vilka insatser kopplade till strategin som behöver genomföras. Avsätt de finansiella och personella resurser som behövs och som är möjliga. Ta ställning till vilka partners inom staten som bör samverka i genomförandet och för dialog.
- När en eventuell ny insats ska beredas för beslut eller startas upp, sortera den i relation till utvecklingsbehov per företagsgrupp. För vilka ska insatsen ge nytta, vad är behovet? Vad behöver göras för att få effekt? Formulera mätpunkter för nytta och effekt
- Formulera insatsen så att den bidrar till att uppfylla något/några nationella mål inom de politikområden som insatsen berör, sam- tidigt. Använd respektive politikområdes mätpunkter för målupp- fyllelse.
- Genomför insatsen. Lär av insatsen medan den pågår och av den uppföljning som sker av måluppfyllnad på kort sikt och av hur be- hoven möts. Återrapportera och sprid kunskap om det som fun- gerar eller inte fungerar.

- Producera material som fördjupar kunskapen om de olika före-tagsgruppernas utvecklingsbehov. Uppdatera årligen en lista med behovsbaserade insatser som behöver genomföras, baserat på upp följning och dialog med branscher och regioner, samt på budget- underlag och återrapportering.

Utan att gå in djupt i kommentarer kring utredningens diskussioner kring definitioner så vill vi ändå lyfta att SNI-kodernas statistiska inverkan på dels företagsregistrering men också kunskaps och statistikinhämtning är viktigt. I tillägg till detta kan väl sägas att den valhända diskussionen kring mångfald på motsvarande sätt hämmats av den svenska kulturen att inte kartlägga ursprung. Vi kan konstatera att detta har skapat hinder för att blottlägga strukturella faktorer bakom rasism och utestängande.

Kommentar: Den centrala prioriteringen - Tydligt tvärpolitiskt ansvar för kunskap, synergier och samverkan

Hela kärnan i utredningen är *vikten av samverkan mellan politikområden i syfte att skapa synergier och uppnå fler politiska mål*. Idag har vi ett mer stuprörsartat beslutsfattande parallellt med samverkansmodellen (där alla regioner utom Stockholm ingår). Vi stöttar att skapa en departementsövergripande grupp men har inte tillräcklig insikt i tvärsektoriell politisk styrning för att ha en klar åsikt om modellen med ansvar vartannat år är den lämpligaste, viktigt är dock att det finns en tydlighet för kulturlivet att kunna kommunicera med beslutsfattares. Viktigt är också att det finns en samsyn och ett flyt i beslut och beredningar. Oavsett detta, vi stöttar att man lyfter fram och pekar ut Tillväxtverket, Kulturrådet, samt myndigheterna för tillväxtanalys och kulturanalys i en sådan politikområdesöverskridande grupp.

Vi gläds över att vikten av verifierade data lyfts fram. När det gäller kunskap och statistik så är det fortfarande svagt inom musikområdet även om MusikSverige gör ett avgörande arbete sedan 2010. Dessa bör också pekas ut som en branschföreträdare med ansvar för insamlande och analys av data. Vi vill poängtera vikten av att denna statistik också avspeglar jämställdhet och mångfald.

Kommentar: Övriga strategiska prioriteringar

När det gäller kapitalförsörjning och innovationsstöd så behöver vissa områden stärkas mer än andra och vi ser att en strategi kopplad till ovan nämnda för management, PR- & agenturverksamhet *för nischade genrer* är avgörande för att utveckla dessa. Här finns inte samma investeringsvilja som för bredare genrer och detta bör särskilt belysas. Här är Vinnova och Tillväxtverket viktiga parter vilka nämns i utredningen.

Viktigt är också, att möjligheten för enskilda firmors möjlighet att ta emot statligt stöd tas över. Vi vill särskilt lyfta fram att utredningen betonar att främjarorganisationer skall kunna motta näringspolitiska stöd.

När det gäller omställning till ökad miljömässig och social hållbarhet är vår syn att detta bör tydliggöras i tre nivåer.

1. Omställning i sig är viktig vilket gäller alla branscher.
2. Omställningen i kreativa branscher kan ge nya perspektiv och modeller som andra branscher inte hittar fram till (lika fort).
3. Det finns ett symbolvärde i de kreativa branscherna och en synlighet som gör att de också blir en ambassadör mot övriga branscher men även gentemot publik, konsumenter och invånare.

I detta är kreativa branscher, och musikbranschen i synnerhet, unika. Detta bör tas tillvara och är viktigt att förstå hur mål om ökat hållbarhet kan uppnås.

Kommentar: Långsiktigt och snabbt på upphovsrättens marknad

Upphovsrätten är ett av de viktigaste områdena att bevaka, skydda och utveckla. Den snabba digitala utvecklingen har gett nya möjligheter för intäkter men också stora utmaningar. En rörelse från fysiska till immateriella tillgångar där handeln med immaterialrättigheter och dess värdeskapande i ett företag får allt större betydelse. Denna utveckling går under olika begrepp, Web 3, Metaverse, blockkedjor, NFT:s etc, och ingen vet vilka affärsmodeller eller användarbeteenden som får fäste.

Här ser vi att kunskap och flexibilitet är avgörande, att regelverk kan anpassas men att rättighetsägare också ökar kunskapen om att använda dessa rättighetsområden. Vi kan se en parallell bakåt i tiden när film & biografområdet blev digitalt och en rad nya fönster tillkom. Här behövs också en juridisk kunskapsökning hos rättighetshavare för att säkra sin framtida copyright.

Kommentar: Export, internationalisering och värdeskapande utomlands

Utredningen beskriver att en tydligare departementsöverskridande exportstrategi för musikområdet tas fram där tillväxstärkande åtgärder för artister och mindre musikföretag avsevärt utvecklas. Vi vill betona att det mindre företagande inom management, PR och agenturverksamhet som kopplar samman soloföretag med internationella marknader och partners också är en viktig nyckel till ökad export. Men i ljuset av hur den svenska musikindustrin är organiserad behövs även som vi tidigare nämnt näringspolitisk stöttning till självproducerade artister.

Den viktigaste aktören i ett övergripande strukturellt arbete är Export Music Sweden som tydligare bör inordnas som en aktör som kräver en långsiktig stöttning. Vi förordar även att de likt andra exportkontor åläggs (och får kraftigt tillförda resurser) att skapa en stödordning för marknadsinriktade stöd till mobilitet (showcase-festivaler, turnéer) men också internationell PR.

D v s kortfattat, stärk ExMS, anpassa stöd till hur den internationella musikmarknaden fungerar, i synnerhet B2B, och utveckla mobilitetsstöd och marknadsstöd för att bygga större publik strategiskt. Öka kunskapen om fungerande talangutvecklingsmodeller och koppla till tydlig och lätttröglig ekonomisk stimulans. I Norge får en artist eller musikgrupp besked om en ansökan till turnébidrag inom 2 veckor. I Sverige kan det ta mellan 4-7 månader. Vi frågar oss hur en sådan riskbedömning kan göras rimlig för en frilansande artist med osäker arbetsmarknad.

Kommentar: Hållbar arbetsmarknad och kompetensförsörjning för alla

Inkludering och mångfald är självklart fråga om demokrati och likavärdesprincipen, men också en fråga om kompetens och talangförsörjning. Sverige har inte råd att exkludera minoritetsgrupper vare sig det handlar om kön, sexuell läggning eller identitet, ursprung, funktionsvariationer. Vi måste undanröja patriarkala normer, strukturell rasism och okunskap. Det finns i dag stora barriärer som handlar om både tradition och maktstrukturer och detta är frågor som måste adresseras också i näringspolitiken. Inom framtidsspaningar talas ofta om nätverk som en modell för utveckling men vi måste också se nätverk som begränsande för de som inte ingår. Här har musikindustrin en lång väg att gå innan möjligheterna fördelas lika.

Kommentar: Platsens betydelse för kulturella och kreativa verksamheter (och tvärtom)

Vikande livescen, klubböd och publikflykt har varit under lupp den senaste tiden i bland annat Stockholm. Det är bra att utredningen framhåller att den till stor del immateriella och platslösa strukturen som den digitala utvecklingen har skapat är en del av kulturvärlden och att vikten av såväl publikt synliga aktörer (venues, klubbar, konserthus etc) och kluster för samarbeten är en del av näringspolitiken. Att även en avgörande kreativ motor för musiken både finns i replokalen och mötet med publiken gör att detta är ett område som både måste värnas, stöttas och utvecklas. Att detta sker i samklang med de nya digitala möjligheterna är inte en motsättning utan en synergi.

Övergripande kommentarer för utredningens förslag på insatser:

N.B. För samtliga insatser måste erforderliga medel tillföras inom de myndigheter som berörs.

När det gäller kunskapsutveckling, statistik och forskning. Här borde utredningen kräva skarpare insatser och genomlysning och ha ett tydliggörande av målsättning. Kopplat till tydliga målområden, musikexport, streamingintäkter, biljettpriser etc. N.B. Jämställdhet och mångfald är viktigt både i publik verksamhet, line-ups, musikbolag, styrelser, sökande av stöd och stipendier etc etc

När det gäller rådgivning, kapitalförsörjning och innovationsstöd. Det är viktigt att anpassa det till solo, duo och microföretags verklighet, rimliga ansökningsprocedurer och tydliga kriterier. Vad gäller rådgivning och mentorskap ser vi det som positivt att bl a centrumbildningar lyfts fram som kan skraddarsy insatser för målgruppen. Det är viktigt att det finns både uppstartsstöd, etableringsstöd och möjlighet till soft loans. Viss skepsis gentemot att det för vår målgrupp skulle finnas så särskilt många riskkapitalbolag att närma sig men bra att en kartläggning görs. Mikrolån på

upp till 50 K är ett bra förslag. Viktigt att återstartsutredningens förslag till uppdrag för Vinnova att se över sina stödprocedurer för KKN-företag. Vi stöttar att statliga medel avsätts för grön omställning.

När det gäller långsamt och snabbt på upphovsrättens marknad. Vi stöttar samtliga förslag att lyfta från Kris till Kraft kring kompetenshöjning, rådgivning och stärkande av kulturmyndigheters kunskap om upphovsrätt. Viktigt att hitta former för att implementera DSM-direktivet. Vi stöttar också en immaterialrättslig strategi.

När det gäller hållbar arbetsmarknad. Lite vagt hållna förslag. Skulle kunna skärpas avsevärt.

När det gäller platsens betydelse. Liten oerhört viktig bisats insmugen, speciellt vad gäller storstadsregionerna, kring förslag på kulturhyror. Konkret och kan bli avgörande för att inte kulturen skall utraderas i innerstäderna. I övrigt stöttar vi att satsa på hubbar och kluster.

Förutom detta så efterlyser vi skarpa prioriteringar kring klimatstrategi och ökad mångfald och jämställdhet i alla led. På scenen, bakom scenen och i alla led av företag i musikindustrin.

Stockholm 2022-12-11

För Musikcentrum:

Ragnar Berthling, verksamhetsledare Musikcentrum Öst (& internationell koordinator Musikcentrum)
Elise Einarsdotter, ordförande för Musikcentrum Riks
Musikcentrums Riks styrelse